

ความชุกของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติดในเด็กนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน
Prevalence of Risk Factors and Protective Factors of Drug Abuse
in 5th and 6th Grade Students, Lamphun Primary Educational Service Area
Office 1

ไพรสันต์ กันเพ็ชร์¹ และ สรिता ธีระวัฒน์สกุล²
Praisan Ganpet and Sarita Teerawatsakul

Received: February 4, 2019

Revised: April 5, 2019

Accepted: April 6, 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความชุกของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันการ
ต่อการใช้สารเสพติดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน คัดเลือกโดยวิธี Multistage Cluster
Sampling เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่ง
ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดของฮอว์กิน, คาทาลาโน และมิลเลอร์ (Hawkins, Catalano, and Miller,
1992) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่ามัธยฐาน
ผลการศึกษา พบว่า ความชุกปัจจัยเสี่ยงมากที่สุดคือ ปัจจัยเสี่ยงในชุมชนร้อยละ 64.2 ปัจจัย
เสี่ยงในครอบครัวร้อยละ 49.7 ปัจจัยเสี่ยงในโรงเรียนร้อยละ 17.5 และปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคลร้อยละ
12.4 ตามลำดับ ความชุกปัจจัยป้องกันมากที่สุดคือ ปัจจัยป้องกันในโรงเรียนร้อยละ 94.9 ปัจจัยป้องกัน
ในครอบครัวร้อยละ 93.0 ปัจจัยป้องกันในชุมชนร้อยละ 92.1 และปัจจัยป้องกันส่วนบุคคลร้อยละ 91.9
ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความชุก ปัจจัยเสี่ยง ปัจจัยป้องกัน เด็กนักเรียน สารเสพติด

¹ นักศึกษา หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
50000 e-Mail: solinoid_nick@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ภาควิชาเวชศาสตร์ชุมชน คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
50000 e-Mail: steerawa@gmail.com

Abstract

The purpose of this quantitative research was to study practices of risk and prevention drug problem in 5th and 6th grade students in Lamphun Primary Educational Service Area Office 1. There were 355 samples selected with multistage cluster sampling. Research instrument was a questionnaire which was developed from the model of Hawkins, Catalano, & Miller (1992). Analyze data by frequency distributions, percentage, mean, standard deviation and median.

The highest risks factor drug problem is community were at 64.2 percentages, family risk factors 49.7 percentages, school risk factors 17.5 percentages and personal risk factors 12.4 percentages, respectively. The highest prevalence of preventive factors is the preventive factors in the school 94.9 percentages, the defensive factors in the family 93.0 percentages, the preventive factors in the community 92.1 percentages and the personal protective factors 91.9 percentages, respectively.

Keywords: prevalence, risk factors, protective factor, students, drugs

ความเป็นมา/บทนำ

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยยังคงทวีความรุนแรงมากขึ้น การดำรงอยู่ของปัญหาเสพติดส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศชาติหลายประการทั้งความไม่สงบในสังคม เศรษฐกิจ รวมไปถึงปัญหาสุขภาพร่างกาย และจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของสารเสพติดในกลุ่มเด็กเพิ่มมากขึ้น (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงมหาดไทย, 2559) จึงมีผลกระทบทำให้กลุ่มเด็กที่ใช้สารเสพติดเกิดอาการผิดปกติทางด้านร่างกาย มีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล เลื่อนลอย และเกิดภาวะผิดปกติทางจิตจากสารเสพติดนั้น ๆ พิษจากสารเสพติดทำลายอวัยวะต่าง ๆ ให้เสื่อมลง มีโรคแทรกซ้อนได้ง่าย ร่างกายซูบซีด อ่อนเพลีย เสียบุคลิกภาพ ขาดความสนใจตนเอง ขาดสติสัมปชัญญะ ครอบครัวที่มีผู้ติดสารเสพติด มักได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดสารเสพติดในทุกด้าน เช่น การขาดความรับผิดชอบต่อนานที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท ก่อให้เกิดความเครียด ด้วยพัฒนาการด้านอารมณ์ วัยนี้เรียกว่า “วัยหัวเลี้ยวหัวต่อ” เพราะมีอารมณ์ที่รุนแรง การแสดงออกทางอารมณ์จะเป็นไปอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา บางครั้งอาจรู้สึกว่าตนเองมีความรุนแรงและเต็มไปด้วยความเชื่อมั่นในตัวเอง (ฉัตรชัย อินบำรุง, 2556) เมื่อมีความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งใด ก็แสดงพฤติกรรมชวนขวยหรือแสวงหาข้อเท็จจริงให้ประจักษ์ พัฒนาการในทุกด้านของเด็กดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เมื่อเด็กอยู่ในสภาวะที่มีปัญหา เด็กบางคนสามารถจัดการกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม แต่สำหรับบางคนไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ก็อาจทำให้นำไปสู่พฤติกรรมที่มีปัญหาเพิ่มมากขึ้น ทำให้การแก้ปัญหาของเด็กเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ผิดได้ง่าย (ณัฐวุฒิ จันดี, 2555) แม้เด็กนักเรียนจะมีความเสี่ยงต่อการใช้

สารเสพติด เช่น การอยู่ในวัยอยากรู้อยากทดลอง การอยู่ในโรงเรียนหรือชุมชนที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด หรือแม้แต่การได้รับอิทธิพลจากเพื่อนที่ใช้สารเสพติด แต่เด็กเหล่านี้ก็ได้ติดสารเสพติดทุกคน บางคนอาจอยู่ในภาวะเสี่ยงแต่ไม่ได้ติดสารเสพติด (ศุภกร ชินะเกตุ, 2553) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยที่สัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติดในกลุ่มเด็กนักเรียน สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ปัจจัยใหญ่ ๆ คือ ปัจจัยเสี่ยง (risk factors) และปัจจัยป้องกัน (protective factors) ปัจจัยเสี่ยงที่พบมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน และด้านชุมชน และแม้ว่าปัจจัยเสี่ยงจะมีอิทธิพลต่อการใช้สารเสพติด แต่พบว่ากลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยงเหล่านี้ส่วนหนึ่งไม่ได้ใช้สารเสพติดเนื่องจากกลุ่มเด็กมีปัจจัยที่สามารถป้องกันหรือลดอิทธิพลของปัจจัยเสี่ยงได้ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน เช่นเดียวกับกับปัจจัยเสี่ยง ประกอบด้วย ด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านเพื่อน และด้านชุมชน (จิราภรณ์ ลิ้มนิจสรกุล, 2546)

การศึกษาความชุกของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติดในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จึงเป็นการศึกษาที่เริ่มต้นในวัยรอยต่อก่อนเข้าสู่วัยรุ่น เพื่อหาแนวทางในการลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยป้องกันให้กับเด็กนักเรียน โดยเลือกพื้นที่จังหวัดลำพูน เนื่องจากเป็นจังหวัดที่เป็นเส้นทางสำคัญในการลำเลียงสารเสพติด (คณะกรรมการศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำพูน, 2558) เพื่อเป็นแนวทางป้องกันช่วยเหลือกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดไม่ให้เกิดปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. เพื่อศึกษาความชุกของปัจจัยเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน
2. เพื่อศึกษาความชุกของปัจจัยป้องกันการใช้สารเสพติดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้รูปแบบของการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดใดจุดหนึ่ง (Cross-Sectional Descriptive Study) จากกลุ่มประชากรนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน จำนวน 2,890 คน ที่เลือกมาโดยวิธี Multistage Cluster Sampling จำนวน 355 คน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา เขต 1 ลำพูน ประกอบไปด้วยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านธิ ดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน มกราคม 2561 - เมษายน 2561

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ต้องการทราบ “ความชุกของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติด” ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยครอบคลุมปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคลกับกลุ่มเพื่อน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ส่วนปัจจัยป้องกันนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 มีโอกาสติดสารเสพติดได้น้อยลงหรือลดอิทธิพลของปัจจัยเสี่ยง ครอบคลุมในเรื่องของปัจจัยป้องกันส่วนบุคคลกับกลุ่มเพื่อน ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของบิดา มารดา/ผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ระดับการศึกษา บุคคลที่ใช้เวลาอยู่ด้วยมากที่สุด เขตและลักษณะที่พักอาศัย ผลการศึกษาเฉลี่ยของบุตรหลานการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ จำนวนครั้งและเหตุผลของการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ การคบเพื่อนสนิท จำนวนเพื่อนสนิท จำนวนเพื่อนที่เสพสารเสพติด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อมูลความชุกของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันของนักเรียน ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกัน ประกอบด้วยข้อคำถามปลายปิด จำนวน 26 ข้อ ในการวัดปัจจัยเสี่ยง และ 13 ข้อ ในการวัดปัจจัยป้องกัน ดังนี้

1. ความชุกปัจจัยเสี่ยง 26 ข้อ ประกอบด้วย
 - 1.1 ความชุกปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล 9 ข้อ (11 ปัจจัยย่อย)
 - 1.2 ความชุกปัจจัยในครอบครัว 7 ข้อ (5 ปัจจัยย่อย)
 - 1.3 ความชุกปัจจัยในโรงเรียน 3 ข้อ (2 ปัจจัยย่อย)
 - 1.4 ความชุก ปัจจัยในชุมชน 7 ข้อ (5 ปัจจัยย่อย)
2. ความชุกปัจจัยป้องกัน 13 ข้อ ประกอบด้วย
 - 2.1 ความชุกปัจจัยป้องกันส่วนบุคคล 4 ข้อ (3 ปัจจัยย่อย)
 - 2.2 ความชุกปัจจัยป้องกันด้านครอบครัว 3 ข้อ (3 ปัจจัยย่อย)
 - 2.3 ความชุกปัจจัยป้องกันด้านโรงเรียน 3 ข้อ (2 ปัจจัยย่อย)
 - 2.4 ความชุกปัจจัยป้องกันด้านชุมชน 3 ข้อ (2 ปัจจัยย่อย)

โดยมีข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 34 ข้อ และมีความหมายทางลบ 5 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ และมีเกณฑ์ให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ดังนี้

<u>ระดับความคิดเห็น</u>	<u>คะแนนข้อความทางบวก</u>	<u>คะแนนข้อความทางลบ</u>
เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก	4	1
เห็นด้วยกับข้อความนั้นปานกลาง	3	2
เห็นด้วยกับข้อความนั้นเล็กน้อย	2	3
ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้นเลย	1	4

การแปลผลคะแนน

การให้คะแนนในหมวดย่อยของแต่ละด้านของปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกัน ดังนี้

นักเรียนมีปัจจัยเสี่ยง	หมายถึง	นักเรียนที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามย่อยที่เป็นลักษณะของปัจจัยเสี่ยงในแต่ละด้าน มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น
นักเรียนไม่มีปัจจัยเสี่ยง	หมายถึง	นักเรียนที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามย่อยที่เป็นลักษณะของปัจจัยเสี่ยงในแต่ละด้านมีค่าต่ำกว่าค่ามัธยฐานของคะแนนชุดนั้น
นักเรียนมีปัจจัยป้องกัน	หมายถึง	นักเรียนที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามย่อยที่เป็นลักษณะของปัจจัยป้องกันในแต่ละด้าน มีค่ามากกว่าหรือเท่ากับค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น
นักเรียนไม่มีปัจจัยป้องกัน	หมายถึง	นักเรียนที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามย่อยที่เป็นลักษณะของปัจจัยป้องกันในแต่ละด้านมีค่าต่ำกว่าค่ามัธยฐานของคะแนนชุดนั้น

การแบ่งระดับความเสี่ยง

การแบ่งระดับกลุ่มเสี่ยงในแต่ละด้าน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

กลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงต่ำ	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามเป็น 0 คะแนน
กลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงปานกลาง	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามมากกว่า 0 แต่ไม่ต่ำกว่าค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น
กลุ่มที่มีปัจจัยเสี่ยงสูง	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามมากกว่าหรือเท่ากับค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น

การแบ่งระดับการป้องกัน

การแบ่งระดับกลุ่มป้องกันในแต่ละด้าน แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

กลุ่มที่มีปัจจัยป้องกันต่ำ	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามเป็น 0 คะแนน
กลุ่มที่มีปัจจัยป้องกันปานกลาง	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามมากกว่า 0 แต่ไม่ต่ำกว่าค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น
กลุ่มที่มีปัจจัยป้องกันสูง	หมายถึง	กลุ่มที่มีคะแนนรวมจากชุดคำถามมากกว่าหรือเท่ากับค่ามัธยฐาน (median) ของคะแนนชุดนั้น

ผลการวิจัย อภิปรายผล

1. ลักษณะทั่วไปของเด็กนักเรียนและครอบครัว

นักเรียนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 45.6 ที่เหลือเป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 54.4 ส่วนใหญ่ได้รับเงินเป็นค่าใช้จ่ายในการไปโรงเรียนต่อวัน ต่ำกว่า 50 บาท/วัน คิดเป็นร้อยละ 87.0 ซึ่งเพียงพอกับการใช้จ่าย โดยร้อยละ 53.5 เหลือใช้ และร้อยละ 36.9 ใช้ได้พอดี ในแต่ละวันเด็กนักเรียนใช้เวลาหลังเลิกเรียน

อยู่กับญาติพี่น้อง ร้อยละ 36.9 อยู่กับบิดามารดา ร้อยละ 20.6 และอยู่กับบิดาหรือมารดาคนใดคนหนึ่ง ร้อยละ 11.3 และ 18.0 ตามลำดับ ลักษณะที่พักของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ร้อยละ 98.9

นักเรียนมีผลการเรียนในเทอมที่ผ่านมา โดยคะแนนเฉลี่ยสะสมอยู่ในระดับ 3.00-3.99 คิดเป็นร้อยละ 27.0 ระหว่าง 2.00-2.99 ร้อยละ 14.4 ต่ำกว่า 2.0 จำนวน 1 คน มีผู้ปกครองที่จำไม่ได้/ไม่ตอบถึงร้อยละ 57.7 ทั้งนี้ เด็กนักเรียนทุกคนไม่พบการถูกดำเนินคดีหรือถูกตำรวจตั้งเตือนเกี่ยวกับการกระทำความผิด

เด็กนักเรียนมีผู้ปกครองเป็นเพศหญิงร้อยละ 63.9 และเพศชายร้อยละ 36.1 มีอายุอยู่ระหว่าง 35-44 ปี และ 45-54 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.7 และร้อยละ 23.6 ตามลำดับ ยังอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส ร้อยละ 81.1 ทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับนักเรียนโดยเกี่ยวข้องเป็น มารดา บิดา คิดเป็นร้อยละ 47.9 และร้อยละ 28.5 ตามลำดับ

ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง และเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 63.1 และร้อยละ 19.4 จบระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.5 และร้อยละ 42.1 ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษาสูงสุดของคู่สมรสอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.2 และร้อยละ 37.7 ตามลำดับ ครอบครัวมีรายได้รวมใน 1 เดือน อยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.4 และร้อยละ 25.1 ตามลำดับ

2. ความชุกของปัจจัยเสี่ยง

2.1 ปัจจัยเสี่ยงในชุมชน มีค่ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 64.2 โดยลักษณะปัจจัยเสี่ยงที่พบมากในด้านนี้ คือ ความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศคิดเป็นร้อยละ 34.4

2.2 ปัจจัยเสี่ยงในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 49.7 โดยลักษณะปัจจัยเสี่ยงที่พบมากในด้านนี้ คือ การดูแลจัดการภายในครอบครัวบกพร่องคิดเป็นร้อยละ 36.3

2.3 ปัจจัยเสี่ยงในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 17.5 โดยลักษณะปัจจัยเสี่ยงที่พบมากในด้านนี้ คือ การล้มเหลวในการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 16.9

2.4 ปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 12.4 โดยลักษณะปัจจัยเสี่ยงที่พบมากในด้านนี้ คือ ความตื่นเต้น ทำทนาย อยากรู้ อยากรองคิดเป็นร้อยละ 9.6

3. ความชุกของปัจจัยป้องกัน

3.1 ปัจจัยป้องกันในโรงเรียน มีค่ามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 94.9 โดยลักษณะปัจจัยป้องกันที่พบมากในด้านนี้ คือ การได้รับโอกาสร่วมทำกิจกรรมภายในโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 94.4

3.2 ปัจจัยป้องกันในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 93.0 โดยลักษณะปัจจัยป้องกันที่พบมากในด้านนี้ คือ ความรักใคร่ผูกพันในครอบครัวคิดเป็นร้อยละ 87.9

3.3 ปัจจัยป้องกันในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 92.1 โดยลักษณะปัจจัยป้องกันที่พบมากในด้านนี้คือ ชุมชนให้โอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและชุมชนเห็นคุณค่าในการกระทำของตัวบุคคลเอง คิดเป็นร้อยละ 91.5

3.4 ปัจจัยป้องกันส่วนบุคคล คิดเป็นร้อยละ 91.9 โดยลักษณะปัจจัยป้องกันที่พบมากในด้านนี้คือ ความเชื่อมั่นยึดมั่นในศีลธรรมจรรยาคิดเป็นร้อยละ 85.4

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 จำนวน 355 คน โดยศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ปัจจัยเสี่ยงในการใช้สารเสพติด

1.1. ปัจจัยเสี่ยงส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยเสี่ยงในการใช้สารเสพติด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ความตื่นเต้น ทำทหาย อยากรู้ อยากรลอง (2) ภาวะอารมณ์ หุนหัน ใจร้อน (3) การคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมและก้าวร้าว ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า เด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมทดลองใช้สารเสพติด มักจะมีพฤติกรรมเสี่ยงสูงด้วยพัฒนาการด้านอารมณ์ของเด็กอารมณ์จะปั่นป่วนเปลี่ยนแปลงง่าย หงุดหงิดง่าย เครียดง่าย โกรธง่าย อารมณ์ที่ไม่ดีเหล่านี้่อาจทำให้เกิดพฤติกรรมเกเร ก้าวร้าว มีผลต่อการเรียนและการดำเนินชีวิต การควบคุมอารมณ์ยังไม่ค่อยดีนัก บางครั้งยังทำอะไรตามอารมณ์ตัวเองอยู่บ้าง แต่จะค่อย ๆ ดีขึ้นเมื่ออายุมากขึ้น (พนม เกตุมาน, 2550) ดังนั้น เด็กที่มีพฤติกรรมอยากรู้อยากรลอง และภาวะอารมณ์หุนหันใจร้อน พฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง ทำให้เด็กมีโอกาสเข้าถึงสารเสพติดได้

1.2. ปัจจัยเสี่ยงในครอบครัว พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยเสี่ยงในการใช้สารเสพติด 3 ลำดับแรกได้แก่ (1) การดูแลจัดการภายในครอบครัวบกพร่อง (2) ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวสูง และ (3) บิดา มารดา มีทัศนคติยอมรับการเสพ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ความรับผิดชอบของครอบครัวมีความสำคัญที่จะทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตที่ต้องพึ่งพิงซึ่งกันและกัน หากสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น ก่อร่างสร้างฐานะครอบครัว ดูแลชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งกันและกัน เป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา ทำให้ครอบครัวมีการพึ่งพากันได้ การดำเนินชีวิตร่วมกันก็เป็นไปด้วยความราบรื่นสงบสุข ในทางกลับกันถ้าอยู่ในครอบครัวที่ไม่มีหลัก ไม่มีที่พึ่ง เค้างคว่าง เด็กบางคนไม่มีใครรับผิดชอบดูแลชีวิตความเป็นอยู่และอบรมสั่งสอนประกอบกับการที่คนในครอบครัวมีพฤติกรรมการเสพสารเสพติด จึงเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในที่สุด (พนม เกตุมาน, 2550) ครอบครัวมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎระเบียบภายใต้เหตุผลของเด็กและสามารถยอมรับในกฎระเบียบนั้นได้ ซึ่งเป็นแนวทางในการฝึกให้เด็กมีความรับผิดชอบตัวเอง เตรียมความพร้อมเด็กสามารถปรับตัวในการเผชิญกับกฎระเบียบข้อบังคับของสังคมในอนาคตได้ เพราะเด็กที่มาจาก

ครอบครัวที่มีฐานะเป็ยบจะสามารทำให้เด็กมีวินัยในตัวเองและสามารถควบคุมพฤติกรรมของตัวเองได้ (พรธรรณา เรืองกิจ, 2554)

1.3. ปัจจัยเสี่ยงในโรงเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยเสี่ยงในการใช้สารเสพติด ได้แก่ ความล้มเหลวในการศึกษามากที่สุด ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่าโรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันการใช้สารเสพติดในนักเรียน เนื่องจากเป็นสถาบันที่จะสอนให้นักเรียนเข้าถึงความรู้ ความเข้าใจอันตรายของสารเสพติด และผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษายังคงมีผลต่อการเข้าถึงสารเสพติด ดังผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า ร้อยละ 16.9 ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง มีความล้มเหลวในการศึกษา ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติด สอดคล้องกับการศึกษาของ รังสรรค์ เสนาสิงห์ (2550) พบว่านักเรียนที่ใช้สารแอมเฟตามีนจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า 1.99

1.4. ปัจจัยเสี่ยงในชุมชน พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยเสี่ยงในการใช้สารเสพติด 3 ลำดับแรก ได้แก่ (1) ความสามารถในการเข้าถึงสารเสพติด (2) กฎหมายและบรรทัดฐานทางสังคมของชุมชน และ (3) ความผูกพันระหว่างเพื่อนบ้านต่ำ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า ชุมชนที่มีปัญหาเรื่องยาเสพติด และในชุมชนที่มีคนย้ายเข้า/ออก มาอยู่ชั่วคราวบ่อย ๆ จะมีส่วนทำให้เด็กนักเรียนสามารถเข้าถึงสารเสพติด ได้ง่ายมากกว่าชุมชนที่ไม่มีปัญหาดังกล่าว จากผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงในชีวิตและการย้ายเข้าออกภายในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 9.2 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณไสว ปินอินตะ (2552) พบว่าสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและเพื่อนบ้านมีอิทธิพลสำคัญต่อการผลักดันให้บุคคลติดยาเสพติดได้ เช่น บริเวณที่อยู่อาศัยมีการค้าขายยาเสพติด หรือมีผู้ติดยาอยู่อาศัยในกลุ่มเดียวกัน

2. ปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติด

2.1. ปัจจัยป้องกันส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติด ได้แก่ ความเชื่อมั่นยึดมั่นในศีลธรรมจรรยา ร้อยละ 85.4 การนับถือและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 78.3 และทักษะทางชีวิตและสังคม ร้อยละ 75.8 ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และการมีทักษะชีวิตในการปฏิบัติตัวในสังคม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความคิดไตร่ตรองที่จะทำความผิดต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา พระสงฆ์กับการส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พุทธชาติ คำสำโรง (2549) พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการจัดอบรมศีลธรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รองลงมาคือบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และการที่เด็กนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างความผูกพันกับชุมชนที่สามารถอบรม สั่งสอน และตักเตือนในสิ่งที่ผิด อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของ ปิยดา ละอองปลิว (2551) ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพสารเสพติดที่ระดับ

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเด็กที่คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคมมีแนวโน้มใช้สารเสพติดต่ำกว่าวัยรุ่นที่ไม่ได้คบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม

2.2. ปัจจัยป้องกันในครอบครัว พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีปัจจัยป้องกันในการใช้สารเสพติดคือความรักใคร่ผูกพันในครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 87.9 รองลงมาคือ การมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมภายในครอบครัว ร้อยละ 82.9 และครอบครัวเห็นคุณค่าในการกระทำของตัวบุคคล ร้อยละ 80.6 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าการให้คุณค่ากับสมาชิกครอบครัว ทำให้สมาชิกครอบครัวทุกคนมีความสุข ถ้ารู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของความรักความผูกพันในครอบครัว เป็นคนที่มีความสำคัญของครอบครัว ซึ่งการให้เวลากับครอบครัว เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ครอบครัวได้อยู่ร่วมกันเป็นการเสริมพลังทางบวกในการดำเนินชีวิต และครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับบุตรหลาน มีการพูดคุยหรือร่วมกันทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสบายใจและภาคภูมิใจด้วยการประพடுத்தต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนของ ณัฐวุฒิ ประโม่ง (2557) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดประกอบด้วยปัจจัยนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองอีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของฮอว์กิน, คาทาลาโน และมิลเลอร์ (Hawkins, Catalano and Miller, 1992) ที่พบว่านักเรียนที่ได้รับการชมเชยจากครอบครัวเมื่อมีพฤติกรรมเหมาะสมมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้สารเสพติดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

2.3. ปัจจัยป้องกันในโรงเรียน พบว่า การได้รับโอกาสร่วมทำกิจกรรมภายในโรงเรียนและโรงเรียนเห็นคุณค่าในการร่วมทำกิจกรรม สามารถอธิบายได้ว่า โรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในการจัดกระบวนการจัดการศึกษาที่สมบูรณ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ กระบวนการคิด วิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มีทักษะการดำรงชีวิตที่เกิดจากการฝึกหัดสามารถใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือเป็นการบ่มเพาะ กล่อมเกลา ปลูกฝัง และปลูกจิตสำนึก เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ขั้นในจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและที่มีการจัดกิจกรรมในการสร้างภูมิคุ้มกันเกี่ยวกับสารเสพติด ที่บอกว่าเด็กมีโอกาสมากทำกิจกรรมในโรงเรียน เช่น เล่นกีฬา เข้าชมรม ช่วยวางแผนทำกิจกรรมหรือวางแผนระเบียบในห้องเรียนร่วมกับครู/อาจารย์ และมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและมีคุณค่ามากขึ้นเมื่อได้รับคำชมเชยจากครู/อาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ของ ฐิติทรัพย์ พระแก้ว (2554) พบว่าโดยรวมการดำเนินงานป้องกันปัญหาเสพติดในโรงเรียนส่งผลต่อการบริหารจัดการโรงเรียนและส่งผลต่อผู้เรียนในระดับดี โดยด้านการบริหาร

โรงเรียนส่งผลให้ครูผู้สอนเป็นผู้มีคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีที่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน มีการกำหนดนโยบายด้านการป้องกัน ภัยพิบัติในโรงเรียน และมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งเสริมการป้องกันภัยพิบัติในโรงเรียน เป็นต้น

2.4. ปัจจัยป้องกันในชุมชน พบว่า ชุมชนให้โอกาสในการมีส่วนร่วมกิจกรรมและชุมชนเห็นคุณค่าในการกระทำของตัวบุคคลเอง สามารถอธิบายได้ว่าพลังชุมชนเป็นพลังสำคัญที่สามารถหยุดยั้งภัยพิบัติได้มีการดำเนินควบคู่กันทุกมาตรการทุกด้าน ทั้งการป้องกัน ปรามปราม บำบัด ฝ้าระวัง พัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชนซึ่งคนในชุมชนเองรู้จักและเข้าใจปัญหาดีที่สุด จึงเป็นผู้แก้ไขปัญหาได้ดีที่สุดโดยการเสริมสร้างกิจกรรมในชุมชนให้เป็นกิจกรรมในลักษณะสร้างสรรค์เพื่อให้คนในชุมชนได้ร่วมกันทำ ดังจะเห็นได้ว่าถ้าบุตรหลานมีการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนกับการแก้ไขภัยพิบัติในระดับหมู่บ้าน ของ รังสรรค์ เสนาสิงห์ (2550) โดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพพบว่า ชุมชนได้เห็นทุกข์ คือภัยพิบัติและเห็นความสำคัญให้ความสนใจจึงเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยการเข้าร่วมคิดแก้ไขภัยพิบัติ วางแผนในการดำเนินโครงการด้วยตนเองทำกิจกรรมร่วมกัน มีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันในชุมชน

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. เด็กนักเรียนที่มีปัจจัยเสี่ยงในด้านส่วนบุคคลกับกลุ่มเพื่อน ในด้านครอบครัว ในด้านโรงเรียน และในด้านชุมชน เพื่อเป็นการเตรียมเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เข้าสู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการเข้าถึงสารเสพติดควรมีการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเข้าถึงสารเสพติดอย่างเคร่งครัด เมื่อมาพิจารณาแล้วพบว่า จากผลการวิจัยเด็กนักเรียนยังมีปัจจัยเสี่ยงที่สามารถเข้าถึงการใช้สารเสพติด ในด้านปัจจัยเสี่ยงในชุมชนและปัจจัยเสี่ยงในโรงเรียน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีรูปแบบในการลดปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ การเรียนการสอนในห้องเรียน กิจกรรม การรณรงค์ และทางสื่อมวลชนต่าง ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับความรู้ ครู เจ้าหน้าที่ ควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเด็กนักเรียน ทั้งอุปนิสัยทั่วไป การปฏิบัติตามกฎระเบียบต่าง ๆ อย่างชัดเจน ควรเปลี่ยนแนวคิด และฝึกทักษะให้มีความสำคัญกับสิ่งที่เด็กจะได้รับจากการเรียนรู้ในการกระทำกิจกรรม แต่ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันก็ยังมีผลต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเข้าถึงสารเสพติดของเด็กนักเรียน หน่วยงานภาครัฐควรออกกฎหมายหรือนโยบายสาธารณะที่ชัดเจน เหมาะสม ควรมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ค่านิยม หรือแบบแผนการปฏิบัติทั่วไปเกี่ยวกับการเสพยาเสพติด เพราะเป็นสิ่งยั่วยักทำให้เกิดความอยากทดลอง อันนำไปสู่การเสพติดต่อไปได้

2. ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกันที่ได้จากผลการวิจัยควรมีการประสานงานร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน สื่อสาธารณะ และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย ในการจัดทำแผนป้องกันการเข้าถึงและการใช้เสพยาเสพติด โดยลดปัจจัยเสี่ยงและเพิ่มปัจจัยป้องกัน

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจังหวัดลำพูน. (2558). รายงานการประชุม.
- จิราภรณ์ ลิ้มนิจสรกุล. (2546). *ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยปกป้องการเสพยาเสพติดสารแอมเฟตามีนในวัยรุ่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฉัตรชัย อินบารุง. (2556). *การจัดระบบการป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดของโรงเรียนบ้านแม่คะ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ฐิติทรัพย์ พระแก้ว. (2554). *การป้องกันปัญหาเสพยาเสพติดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐวุฒิ จันดี. (2555). *ปัญหาการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 7 จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐวุฒิ ประโมง. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมด้านยาเสพติดในกลุ่มนักเรียน*. คุชฎินิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ปิยดา ละอองปลิว. (2551). *การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรม การป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี*. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 9 (2), 1-13.
- พรรณภา เรืองกิจ. (2554). *ปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกัน การใช้สารแอมเฟตามีนของนักเรียนวัยรุ่น ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มควบคุมแบบไม่จับคู่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พนม เกตุมาน. (2550). *รายงานการทบทวนสถานการณ์เรื่องปัญหาพฤติกรรมของวัยรุ่น*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พุทธชาติ คำสำโรง. (2549). *พระสงฆ์กับการส่งเสริมเยาวชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพยาเสพติด* (รายงานผลการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รังสรรค์ เสนาลิงห์. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรไกรเล็กเสี่ยงการใช้ยาเสพติดของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ ๖ วิชาชีพ*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภกร ชินะเกตุ. (2553). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประถมศึกษา วิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมสุขภาพจิต. (2559). *สถิติการบำบัดรักษา*. ม.ป.ท. อรุณไสว ปินอินต๊ะ. (2552). *ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการป้องกันสารเสพติดในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 31 อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Hawkins, .J.D., Catalano, R.F., and Miller, .J.Y. (1992). Risk and Protective Factors for Alcohol and Other Drug Problems in Adolescents and Early Adulthood: Implications for Substance Abuse Prevention. *Psychological Bulletin*, 112 (1), 64-105.